

УДК 544.3

ТЕРМОДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ РОЗЧИНІВ ЕСТЕРІВ 6-МЕТИЛ-2-ОКСО-4-ФЕНІЛ-1,2,3,4-ТЕТРАГІДРОПІРИМІДИН-5-КАРБОНОВОЇ КИСЛОТИ В 2-ПРОПАНОНІ

І. Собечко^{1*}, О. Рідка¹, В. Матійчук², Д. Шевченко¹, В. Дібрівний¹, В. Сергесв¹

¹ Національний університет “Львівська політехніка”,
вул. С. Бандери, 12, 79013 Львів, Україна
e-mail: phys.chem.lp@gmail.com;

² Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Кирила і Мефодія, 6, 79005 Львів, Україна

За температурною залежністю розчинності естерів 6-метил-2-оксо-4-арил-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти (метиловий естер 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти – I; метиловий естер 6-метил-2-оксо-4-4-метоксифеніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти – II; етил 6-метил-2-оксо-4-пара-толіл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти – III; етиловий естер 6-метил-2-оксо-4-метоксифеніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти – IV) в 2-пропаноні розраховано ентальпію та ентропію їх розчинення та показана сталість цих величин.

Ключові слова: ентальпія розчинення, ентропія розчинення, естери 6-метил-2-оксо-4-арил-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти.

DOI: <https://doi.org/10.30970/vch.6002.316>

1. Вступ

Інтенсивний розвиток синтезу гетероциклічних сполук обумовлений їх широким використанням у харчовій, сільськогосподарській та фармацевтичній промисловості. Зокрема, їх застосування у фармацевтичній промисловості пов'язане з широким спектром біологічної активності [1]. Як відомо [2], у фармацевтичній хімії головною вимогою є застосування особливо чистих речовин на кожному етапі синтезу. Зазвичай, основними методами очистки речовин є сублімація, перегонка та перекристалізація. На практиці для очистки твердих речовин здебільшого використовують перекристалізацію з використанням так званих “класичних” розчинників. Тому дослідження розчинності та термодинамічних параметрів, які супроводжують процес взаємодій розчинника з розчиненою речовиною, є важливим для оптимізації процесів екстракції й очистки органічних сполук.

Метою наших досліджень є за експериментально визначеними температурними залежностями розчинності естерів 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату виявити величини ентальпії та ентропії розчинення.

2. Матеріали та методика експерименту

Для досліджень розчинності у цьому розчиннику обрано 4 похідні 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти (табл. 1), які є найпростішими представниками дигідропіримідинів Біджинеллі, для яких характерний широкий спектр біологічної активності [3].

Чистоту речовин визначали хроматографічно з використанням Agilent 1100 HPLC, обладнаному діодною матрицею та мас-селективним детектором на колоні Zorbax SB-C18, 4,6 mm × 15 mm, елюент А ацетонітрил-вода з 0,1 % TFA (95:5).

Розчинником обрано 2-пропанон, який є цінним промисловим розчинником; завдяки невеликій токсичності застосовують у виробництві лаків, вибухових речовин, лікарських засобів. Перед використанням його очищали фракційною перегонкою з наступною ідентифікацією за показником заломлення ($n_D^{20}_{\text{літ}} = 1,3591$ [4]; $n_D^{20}_{\text{пр}} = 1,3592$) та температурою кипіння ($T_{\text{boil, літ}} = 56,24$ [4]; $T_{\text{boil, пр}} = 55,9$); вміст основного компонента згідно з паспортними даними 99,7 % мас.

Таблиця 1

Структурні формули естерів 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату

Table 1

Structural formulas of esters of 6-methyl-2-oxo-4-phenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylate

№	Назва речовини	Брутто-формула	Структурна формула	Молекулярна маса, г/моль
1	Метилловий естер 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти	$C_{13}H_{14}N_2O_3$		246,27
2	Метилловий естер 6-метил-2-оксо-4-4-метоксифеніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти	$C_{14}H_{16}N_2O_4$		276,29
3	Етил 6-метил-2-оксо-4-паратоліл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти	$C_{15}H_{19}N_2O_3$		274,32
4	Етиловий естер 6-метил-2-оксо-4-метоксифеніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти	$C_{15}H_{18}N_2O_4$		290,32

Синтез естерів 6-метил-2-оксо-4-арил-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонової кислоти: у реакційну колбу ємністю 100 мл поміщали 0,05 моля відповідного ароматичного альдегіду, 3,0 г (0,05 моля) сечовини, 0,075 моля метилового або етилового естеру ацетооцтової кислоти, 20 мл етанолу та чотири краплі концентрованої соляної кислоти. Суміш кип'ятили протягом 3 год, після чого охолоджували до 273 К та залишали кристалізуватися. Осад, що утворився, фільтрували та двічі перекристалізовували з етанолу. Характеристики синтезованих речовин збігалися з літературними даними [3].

Насичення розчинів естерів 6-метил-2-оксо-4-арил-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбонових кислот проводили у два етапи в герметичній скляній посудині, оснащений тефлоновою мішалкою, термометром та патрубком для відбору проб. На першому етапі речовину витримували в розчиннику за кімнатної температури впродовж двох діб без перемішування. На другому етапі вмикали перемішування (швидкість обертання мішалки – 60–70 об/хв), час якого становив 90 хв за температури досліду. Температуру води в термостаті підтримували з точністю $\pm 0,1$ К. Для підтвердження встановлення рівноваги досліди проводили як в режимі підвищення, так і пониження температури. Відсутність петлі гістерезису на кривій температурної залежності розчинності підтверджує досягнення стану, близького до рівноваги.

Проби розчинів відбирали серіями з 2–3 зразків і переносили в попередньо зважені з точністю $\pm 0,0002$ г бюкси. Після зважування бюкси відкривали, сушили до постійної маси в термошафі за температури 343 К, визначали масу сухого залишку естеру та розраховували його мольну частку в насиченому розчині. У табл. 2 наведено: масу розчиненої речовини (m_2), розчинність речовини, виражену у мольних частках (x_2), та температуру (T), за якої проводили розчинення.

Таблиця 2

Температурна залежність розчинності естерів 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату в 2-пропаноні

Table 2

The temperature dependence of the solubility of esters of 6-methyl-2-oxo-4-phenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylate in 2-propanone

T, K	m_2, g	$x_2 \cdot 10^2$	T, K	m_2, g	$x_2 \cdot 10^2$	T, K	m_2, g	$x_2 \cdot 10^2$
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I								
286,0	0,0118	0,1662	292,4	0,0135	0,2177	298,6	0,0141	0,2672
286,0	0,0117	0,1678	293,5	0,0143	0,2177	299,8	0,0180	0,2729
286,0	0,0113	0,1685	293,5	0,0145	0,2186	299,8	0,0153	0,2668
286,7	0,0086	0,1713	293,5	0,0145	0,2163	299,8	0,0190	0,2747
286,7	0,0116	0,1708	294,3	0,0146	0,2272	304,6	0,0161	0,3272
286,7	0,0117	0,1729	294,3	0,0131	0,2269	304,6	0,0189	0,3290
289,2	0,0122	0,1859	294,3	0,0142	0,2277	304,6	0,0171	0,3264
289,2	0,0138	0,1884	296,5	0,0157	0,2492	305,0	0,0216	0,3222
289,2	0,0137	0,1909	296,5	0,0158	0,2454	305,0	0,0166	0,3293
290,5	0,0098	0,1998	296,5	0,0167	0,2446	308,5	0,0208	0,3652
290,5	0,0131	0,2009	297,0	0,0102	0,2559	308,5	0,0198	0,3691
290,5	0,0131	0,2002	297,0	0,01645	0,2535	308,5	0,0197	0,3611
292,4	0,0150	0,2131	298,6	0,01265	0,2647	312,9	0,0234	0,4135
292,4	0,0131	0,2144	298,6	0,0126	0,2677	312,9	0,0167	0,4210

Закінчення таблиці 2

Completion of table 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
II								
292,0	0,0320	0,2594	303,2	0,0432	0,3827	317,2	0,0712	0,5580
292,0	0,0356	0,2598	307,5	0,0392	0,4232	317,2	0,0757	0,5581
292,0	0,0367	0,2539	307,5	0,0307	0,4219	319,4	0,0690	0,6105
294,5	0,0233	0,2855	307,5	0,0491	0,4233	319,4	0,0648	0,6021
294,5	0,0250	0,2929	308,1	0,0456	0,450	319,4	0,0681	0,5994
294,5	0,0288	0,2926	308,1	0,0474	0,4386	321,9	0,0691	0,6466
300,1	0,0361	0,3461	308,1	0,0494	0,4465	321,9	0,0669	0,6697
300,1	0,0368	0,3499	313,5	0,0376	0,5171	321,9	0,0616	0,6619
300,1	0,0433	0,35	313,5	0,0348	0,5059	323,0	0,0605	0,6764
302,9	0,0229	0,3842	313,5	0,0483	0,514	323,0	0,0837	0,7022
<i>T, K</i>	<i>m₂, Г</i>	<i>x₂·10²</i>	<i>T, K</i>	<i>m₂, Г</i>	<i>x₂·10²</i>	<i>T, K</i>	<i>m₂, Г</i>	<i>x₂·10²</i>
302,9	0,0308	0,384	313,7	0,0591	0,520	323,0	0,1026	0,7053
302,9	0,0491	0,3835	313,7	0,0608	0,5229	324,5	0,0913	0,7383
303,2	0,0390	0,3832	313,7	0,0580	0,5276	324,5	0,0846	0,7339
303,2	0,0420	0,3753	317,2	0,0651	0,5562	324,5	0,0897	0,7353
III								
291,0	0,0137	0,119	303,0	0,0212	0,1779	314,1	0,0366	0,2861
291,0	0,0152	0,1265	303,0	0,0213	0,1788	314,1	0,0375	0,4982
291,0	0,0146	0,1213	303,0	0,0212	0,1735	317,2	0,0398	0,2991
292,0	0,0144	0,1249	305,4	0,0229	0,25	317,2	0,0366	0,295
292,0	0,0137	0,1335	305,4	0,0276	0,2635	317,2	0,0394	0,2997
292,0	0,0225	0,1313	305,4	0,0288	0,3028	317,2	0,0290	0,2737
294,3	0,0155	0,1284	307,5	0,0286	0,2127	317,2	0,0351	0,2884
294,3	0,0120	0,1201	307,5	0,0282	0,2083	317,2	0,0357	0,295
294,3	0,0146	0,1259	307,5	0,0289	0,2142	323,2	0,0341	0,3137
300,0	0,0222	0,174	308,5	0,0297	0,2357	323,2	0,0214	0,3094
300,0	0,0212	0,1673	308,5	0,0307	0,2456	323,2	0,0398	0,3114
300,0	0,0204	0,1711	308,5	0,0334	0,248	323,2	0,0397	0,3473
302,9	0,0237	0,1851	313,5	0,0343	0,2608	323,2	0,0450	0,3597
302,9	0,0239	0,1849	313,5	0,0263	0,2607	323,2	0,0412	0,3564
302,9	0,0235	0,1748	314,1	0,0358	0,2118			
IV								
289,9	0,0261	0,1721	302,9	0,0449	0,267	313,7	0,0498	0,3627
289,9	0,0242	0,1653	302,9	0,0379	0,2619	313,7	0,0505	0,3668
289,9	0,0253	0,1748	303,2	0,0335	0,2672	313,7	0,0427	0,3555
294,5	0,0212	0,1973	303,2	0,0353	0,2753	317,5	0,0533	0,4312
294,5	0,0194	0,2052	303,2	0,0358	0,2696	317,5	0,0567	0,435
294,5	0,0195	0,2072	308,1	0,0415	0,3178	317,5	0,0612	0,4328
296,0	0,0314	0,2229	308,1	0,0388	0,3172	319,2	0,0575	0,4472
296,0	0,0285	0,2225	308,1	0,0416	0,3211	319,2	0,0553	0,4447
296,0	0,0301	0,2215	309,4	0,0490	0,3396	319,2	0,0548	0,4331
297,8	0,0440	0,233	309,4	0,0505	0,3388	321,9	0,0490	0,499
297,8	0,0355	0,2358	309,4	0,0521	0,3428	321,9	0,0804	0,4993
300,1	0,0312	0,2505	313,1	0,0530	0,3798	321,9	0,0815	0,5008
300,1	0,0326	0,2526	313,1	0,0558	0,3832			
300,1	0,0316	0,2551	313,1	0,0561	0,383			

3. Результати досліджень та їх обговорення

Одержано значення температурної залежності, апроксимовані лінійним рівнянням: $\ln x_2 = A - B/T$, коефіцієнти яких наведено в табл. 3. Тут і далі похибки усіх значень наведено для рівня значимості 0,95.

Диференційні зміни ентальпії ($\Delta_{sol}H^o$) та ентропії ($\Delta_{sol}S^o$) розчинення, розраховані з використанням коефіцієнтів температурної залежності розчинності (табл. 3) за рівняннями 1–2, подано в табл. 3.

$$\Delta_{sol}H^o = R \cdot B \quad (1)$$

$$\Delta_{sol}S^o = R \cdot A \quad (2)$$

Таблиця 3

Термодинамічні параметри розчинності естерів
6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату в 2-пропаноні

Table 3

Thermodynamic solubility parameters of esters of 6-methyl-2-oxo-4-phenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylate in 2-propanone

№	Речовина	A	B	$\Delta_{sol}H^o$, кДж/моль	$\Delta_{sol}S^o$, Дж/моль·К
1	I	4,3±0,13	3055±39	25,40±0,32	35,7±1,1
2	II	4,0±0,18	2904±54	24,14±0,45	33,3±1,5
3	III	3,63±0,12	2998±36	24,92±0,30	30,1±1,0
4	IV	3,99±0,23	2999±69	24,93±0,57	33,2±1,9

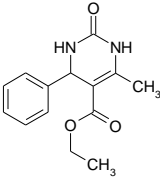
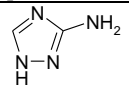
На основі отриманих результатів (табл. 3) величини ентальпій та ентропій змішування в 2-пропаноні нерозпізнані в межах похибок експерименту та розрахунків для естерів 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату. Аналогічне значення ми отримали у попередній праці [7] під час дослідження термодинамічних властивостей етил 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилату в 2-пропаноні, тому додатково проаналізували термодинамічні властивості розчинів, наведених у літературі для інших азотовмісних гетероциклічних сполук табл. 4.

Таблиця 4

Термодинамічні параметри розчинення азотовмісних гетероциклічних сполук

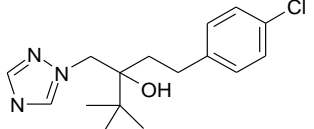
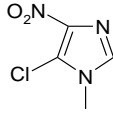
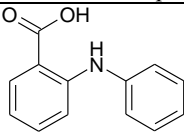
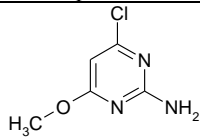
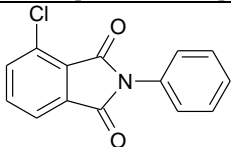
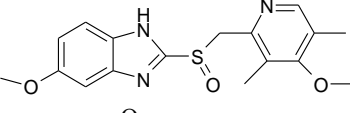
Table 4

Thermodynamic solubility parameters of nitrogen-containing heterocyclic compounds

Речовина	Молек. маса, г/моль	$\Delta_{sol}H$, кДж/моль	$\Delta_{sol}S$, Дж/моль К	Літ.
1	2	3	4	5
Етил 6-метил-2-оксо-4-феніл-1,2,3,4-тетрагідропіримідин-5-карбоксилат	262,31	27,6±1,7	37,8±5,7	7
3-Аміно-1,2,4-триазол	84,08	25,4	45,1	8

Закінчення таблиці 4

Completion of table 4

1	2	3	4	5
Тебуконазол	307,82	26,3	65,8	9
5-хлоро-1-метил-4-нітроімідазол	161,55	27,3	63,2	10
N-фенілантранілова кислота	213,23	27,2	63,0	11
2-аміно-4-хлор-6-метоксипіримідин	159,58	27,5	59,9	12
3-Хлоро-N-фенілфталімід	257,67	26,7	44,2	13
Омепразол	345,42	27,1	43,0	14

Спільний аналіз отриманих експериментальних досліджених речовин з літературними даними показав постійність усіх досліджених величин ентальпій та ентропій розчинення: ($\Delta_{sol}H(\text{average}) \approx 26,2$ кДж/моль; $\Delta_{sol}S(\text{average}) \approx 46,2$ Дж/моль К).

4. Висновки

Отримані експериментальні та розрахункові дані можуть бути використані для прогнозування реакційної поведінки речовин у розчині, а також для оптимізації процесів очищення та розділення.

1. *Kovtunen V. O.* Drugs with effect on the central nervous system. Kyiv: Perun, 1997. 464 p. (in Ukrainian).
2. *Mashkovsky M. D.* Medicinal products. Moskow: The New Wave, 2012. 1216 p. (in Russian).
3. *Sandhu S., Sandhu J.* Past, present and future of the Biginelli reaction: a criticalperspective // ARKIVOC. 2012. (i). P. 66–130.
4. Chemistry Web-book [Electronic resource]. Access mode: <http://webbook.nist.gov>
5. *Sobechko I. B., Van-Chin-Syan Yu. Ya., Kochubei V. V.* et al. The thermodynamic properties of furan-2-carboxylic and 3- (2-furyl) -2-propenoic acids // Russ. J. Phys. Chem. V. 88, No. 12. P. 1885–1892 (in Russian). DOI: <https://doi.org/10.1134/S0036024414120322>
6. *Sobechko I. B., Prokop R. T.* Thermodynamic characteristics of 1-methyl-2-pyrrolicarboxylic acid dissolution in organic solvents // The Issues of Chemistry and Chemical Technology. 2013. No. 4. P.12–15 (in Russian).
7. *Ridka O., Matiychuk V., Sobechko I., Kochubei V., Sergeev. V.* Thermodynamic properties of the solubility of methyl ester of 6-methyl-2-oxo-4-aryl-1,2,3,4-tetrahidropirymidin-5- carboxylic acid // Visnyk Lviv Univ. Ser. Chem. 2018. Iss. 59, Pt. 2. P. 341–347 (in Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.30970/vch.5902.341>
8. *Xinbao Li, Hongkun Zhao.* Solubility determination and thermodynamic modelling of 3-amino-1,2,4-triazole in ten organic solvents from T = 283.15 K to T = 318.15 K and mixing properties of solutions // J. Chem. Thermodyn. 2017. Vol. 104. P. 189–200. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.09.033>
9. *Yanxun Li, Congcong Li.* Solubility and thermodynamic functions of tebuconazole in nine organic solvents from T = (278.15 to 313.15) K and mixing properties of solutions // J. Chem. Thermodyn. 2017. Vol. 106. P. 243–255. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.11.032>
10. *Jian Wang.* Thermodynamic modelling for solubility of 5-chloro-1-methyl-4-nitroimidazole in eleven organic solvents from T = (283.15 to 318.15) K // J. Chem. Thermodyn. 2017. Vol. 105. P. 58–70. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.10.006>
11. *Ganbing Yao, Qingcang Yao.* Solubility of N-phenylanthranilic acid in nine organic solvents from T = (283.15 to 318.15) K: Determination and modelling // J. Chem. Thermodyn. 2016. Vol. 103. P. 218–227. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.08.017>
12. *Ganbing Yao, Zhanxiang Xia, Zhihui Li.* Thermodynamic study of solubility for 2-amino-4-chloro-6-methoxypyrimidine in twelve organic solvents at temperatures from 273.15 K to 323.15 K // J. Chem. Thermodyn. 2017. Vol. 105. P. 187–197. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.10.020>
13. *Cunbin Du, Hongkun Zhao.* Solubility of 3-chloro-N-phenylphthalimide in ten organic solvents from T = (288.15 to 323.15) K: Determination and modelling // J. Chem. Thermodyn. 2016. Vol. 96. P. 187–195. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2016.01.003>
14. *Gang Wu, Yonghong Hu, Pengfei Gu, Wenge Yang, Chunxiao Wang, Zhiwen Ding, Yang Cao.* Thermodynamic models for determination of the solubility of omeprazole in pure and mixture organic solvents from (278.15 to 333.15) K // J. Chem. Thermodyn. 2016. Vol. 94. P.177–185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jct.2015.11.005>

THE THERMODYNAMIC PROPERTIES OF THE SOLUBILITY OF METHYL ESTER OF 6-METHYL-2-OXO-4-ARYL-1,2,3,4-TETRAHYDROPIRIMIDYN-5-CARBOXYLIC ACID

I. Sobechko^{1*}, O. Ridka¹, V. Matiychuk², D. Shevchenko¹, V. Dibrivnyi¹, V. Sergeev¹

¹ National University "Lviv Polytechnic",
Bandera Str., 12, 79013 Lviv, Ukraine
e-mail: phys.chem.lp@gmail.com;

² Ivan Franko National University of Lviv,
Kyryla i Mefodiya Str., 6, 79005 Lviv, Ukraine

For the researches there were selected methyl 6-methyl-2-oxo-4-phenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylate (I), methyl ester of 6-methyl-2-oxo-4-4-methoxyphenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylic acid (II), ethyl 6-methyl-2-oxo-4-para-tolyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylic acid (III) and ethyl ester of 6-methyl-2-oxo-4-methoxyphenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidine-5-carboxylic acid (IV) that are the representative of Biginelli Dihydropyrimidines, and shows a wide range of biological activity.

Enthalpy and entropy of dissolution from the temperature dependence of the solubility in 2-propanone of (I) ($\Delta_{sol}H=25.40\pm 0.32$ kJ/mol; $\Delta_{sol}S=35.7\pm 1.1$ J/mol·K), (II) ($\Delta_{sol}H=24.14\pm 0.45$ kJ/mol; $\Delta_{sol}S=33.3\pm 1.5$ J/mol·K), (III) ($\Delta_{sol}H=24.92\pm 0.30$ kJ/mol; $\Delta_{sol}S=30.1\pm 1.0$ J/mol·K) and (IV) ($\Delta_{sol}H=24.93\pm 0.57$ kJ/mol; $\Delta_{sol}S=33.2\pm 1.9$ J/mol·K) were determined.

The analysis of the experimental data obtained from the investigated substances and the literary data showed that all enthalpies and entropies of dissolution are constant. ($\Delta_{sol}H$ (average) ≈ 26.2 kJ/mol; $\Delta_{sol}S$ (average) ≈ 46.2 J/mol·K).

Positive or close to 0 thermodynamic parameters of solubility of the compound under study at 298K indicate that the destruction of intermolecular bonds in individual substances requires higher energy expenditure than is allocated as a result of the formation of new intermolecular bonds in the systems under study.

As a result of investigations thermodynamic properties of solubility of four most simple representatives of esters 6-methyl-2-oxo-4-phenyl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidin-5-carboxylate in 2-propanone were determined. The experimental and calculated data can be used to predict the reaction behavior of the substance in the solution, and to optimize purification and separation processes.

Keywords: enthalpy of dissolution, entropy of dissolution, esters of 6-methyl-2-oxo-4-aryl-1,2,3,4-tetrahydropyrimidin-5-carboxylate.

Стаття надійшла до редколегії 31.10.2018

Прийнята до друку 23.01.2019